

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет Психології і соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

кафедра соціальної допомоги та практичної психології

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

на тему: **«Психологічні особливості жертви насильства»**

«Psychological features of the victim of violence»

Виконала: студентка заочної форми навчання

Напрямок підготовки 6.030102 Психологія

Адамчук (Гринченко) Катерина

Олександрівна

(ППП)

Керівник ст. викладач Дикіна Л.В.

Рецензент старший викладач Уханова А.І.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ від 11 червня 2018 р.

Завідувач кафедри

Псядло Е.М.

(підпис)

Захищено на засіданні ЕК №

протокол № від 2018 р.

Оцінка / /

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

Аймедов К.В.

(підпис)

Одеса – 2018

ЗМІСТ**СТОР**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ	
НАСИЛЬСТВА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	7
1.1. Загальні поняття про насильство. Види насильства.....	7
1.1.1. Поняття «насильство» та його види.....	7
1.1.2. Причини насильства та їх природа.....	13
1.2. Основні теорії про насильство.....	17
1.3. Насильство в контексті культури зґвалтування. Психологічні особливості сексуального насильства.....	21
1.4. Жінки та діти як жертви домашнього сексуального насильства.....	30
1.5. Психологічні наслідки насильства для потерпілих.....	39
Висновки до першого розділу.....	51
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	
ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖІНОК, ЩО ЗАЗНАЛИ	
НАСИЛЬСТВА.....	54
2.1. Вибір та обґрунтування методик дослідження.....	54
2.2. Аналіз одержаних результатів дослідження та їх інтерпретація	57
Висновки до другого розділу.....	76
ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	84
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Актуальність дослідження. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), насильство над жінками та дітьми - світова проблема. Третина опитаних ВООЗ представниць слабкої статі з різних країн заявили, що вони піддавалися насильству з боку їх чоловіків. Найвищий показник подібних відповідей аналітики зафіксували у країнах Південно-Східної Азії (37,7 %). Однак і в ЄС 23 % опитаних жінок говорять про те ж. Мова йде не просто про жорстоке поводження - статистика ВООЗ свідчить, що 38 % вбивств жінок у світі - справа рук їх партнерів.[121] Серед європейських і північно-американських держав Україна за рівнем гендерного насильства знаходиться у другій - більш позитивній - частині списку. Але це не привід для самозаспокоєння. В Україні лише з 2002 року домашню агресію стали визначати як адміністративне правопорушення.

1 мільйон 100 тисяч - саме стільки жінок торік постраждали в Україні від домашнього насильства в минулому 2017 році за підрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень. Представник президента в парламенті, заступник голови фракції “Блоку Петра Порошенка” депутат Ірина Луценко відзначає, що щороку понад 150 тисяч жінок в Україні потерпають від насильства. Про це вона розповіла під час Форуму “Разом за Україну, вільну від насильства щодо жінок” 25 вересня 2017 року. “Щороку, і динаміка ця росте, більше 150, а за останні 2 роки така кількість - 165 тисяч жінок, - потерпають від насильства. Це тільки ті, які звернулися і зафіксовані нашими правоохоронними органами, ті, які звернулися до психологів, ті, які звернулися до 28 мобільних бригад, які працюють в Україні на сьогоднішній день. І це лише 10-12%, жертв насилля, які звернулись по допомогу”, - сказала депутат.

Вона також відзначила, що 3 мільйони дітей щороку є жертвами і спостерігають домашнє насильство. “Від домашнього насильства потерпають, в першу чергу, після жінок - це діти. 10 тисяч залишаються на

вулиці, їх забирають в притулки. 120-150 дітей щороку є самогубцями”, - підкреслила представник президента. Вона також додала, що “більше 100 дітей під час домашніх сварок і домашнього насильства є вбитими”. Депутат відмітила, що у понад 1 мільйона родин в Україні є лише матір, яка при цьому має від одного до трьох дітей.

За даними Інституту соціології Національної академії наук України, 68% жінок в Україні зазнають знущання в родині, у тому числі, як правило, кожна десята дівчина в Україні зазнала насильства. Згідно з цими даними майже 60% жінок, що страждають від фізичного насильства в родині, зазнають і сексуального насильства [103].

Ступінь наукової розробки загальних теорій насильства достатньо висока. Накопичена багата теоретична спадщина, що обумовлює можливість дослідження різноманітних аспектів насильства. Фундаментальні основи сучасних теорій насильства були закладені в дослідженнях Х. Арангурена, М. Вебера, У. Самнера, Н. Смелзера, А. Смолла, П. Сорокіна, Г. Тарда, З. Фрейда, Е. Фромма та ін. Проблематиці насильства як загальносоціального явища торкаються у своїх роботах вітчизняні дослідники: А. Гусейнов, Л. Герасіна, В. Голіна, В. Губін, І. Даньшин, А. Зайцев, А. Ковальов, та ін. Різноманітні аспекти проблематики насильства в сім'ї розглянуті в працях зарубіжних (психологів: Л. Берковіца, Е. і П. Добаш, М. Страуса, соціологів: Г. Паттерсона, Р. Коллінза та ін.) і вітчизняних (А.І. Антонова, Л.І. Альперн, О. Кочемирівської, М. Мацковського, В. Тулякова, А. Харчева, В. Шипунової та ін.) дослідників.

У нашій роботі ми розглянемо види та причини насильства, психологічні особливості жертв насильства. Адже для жінок та дітей насильство являється екстремальною ситуацією, внаслідок якої у них спостерігаються психологічні зміни особистості.

Актуальність подібних досліджень визначається як теоретичною неопрацьованістю даної проблеми у вітчизняній психології, так і необхідністю кваліфікованої допомоги жертвам насилля, яка заключається в

їх психологічній реабілітації і соціальній реадaptaції.

Об'єкт дослідження - особистість жертви, що зазнала насилля.

Предмет дослідження – психологічні особливості жінок, що зазнали насилля.

Мета дослідження – визначити психологічні особливості жертви насилля та причини насильства.

У роботі були поставлені наступні **завдання**:

1. В теоретичному аналізі літературі по проблематиці дослідження розглянути поняття насильство, його види.
2. Вивчити проблеми та причини жорстокого поводження з жінками та дітьми в сім'ї.
3. З'ясувати наслідки насильства на особистість жертви насильства.
4. Порівняти психологічні особливості жінок, що зазнали насилля та жінок, що не зазнали насильства.
5. На основі отриманих даних розробити рекомендації щодо реабілітації жертв сексуального насилля.

Методики дослідження:

1. Дослідження причин і наслідків насильства було проведено за допомогою спеціально складеної анкети.
2. Для виміру рівня задоволеності шлюбом використано опитувальник Ю. Є. Альошиної.
3. Для виміру ряду психологічних особливостей жертв насилля, а саме психоемоційних характеристик жінок використано опитувальник FPI (форма В). (Fraeiburger Perzon Ichkeit Inventar, 1963 - Фрайбургський опитувальник, 1963).
4. Співзалежність досліджувалась за допомогою шкали, розробленої Д. Фішером, адаптованої В. Д. Москаленко.
5. Для діагностики різних аспектів емоційного інтелекту, як одного з показників психологічних особливостей особистості, ми використали опитувальник емоційного інтелекту Д.В. Люсіна «ЕмІн».

Практичне значення роботи. Отримані результати дослідження можна використовувати в роботі сімейних та практичних психологів з жертвами насильства, для складання робочих програм та спецкурсів по проблемі насильства та його профілактиці.

Структура дипломної роботи. Робота складається із вступу, 2 розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

ВИСНОВОК

Насильство в Україні і особливо сімейне усе ще залишається латентним явищем, яке виходить на поверхню тільки тоді, коли приховувати проблему вже неможливо. Уявлення про те, що насильство має місце тільки в соціально неблагополучних сім'ях не відповідає дійсності: воно відбувається в будь-яких категоріях населення, незалежно від класових, культурних, соціальних, економічних аспектів.

Світовий та національний досвід дає підстави говорити про наступне:

- насильство має місце в сім'ї незалежно від соціального статусу, релігійних переконань, сексуальної орієнтації чи етнічного походження.
- жертвами насильства у сім'ї можуть бути як чоловіки, так і жінки. Але більшість жорстоких та таких, що повторюються, нападів все ж таки здійснюється чоловіками щодо жінок - їх партнерів;
- порівняно з чоловіками, жінки протягом свого життя частіше є жертвами насильства; частіше стають об'єктами віктимізації, що повторюється (поступово опановують психологію жертви, котра крім образ і нападів нічого від оточуючих не очікує); частіше одержують тілесні ушкодження і потребують медичної допомоги; їм частіше погрожують, і вони частіше відчувають страх та занепокоєння у зв'язку з цим;
- у практичному контексті наслідки насильства в сім'ї через конфлікти відносно житла, фінансового стану та виховання дітей для жінок набагато серйозніші, ніж для чоловіків.

В роботі нами було проведено експериментальне дослідження психологічних особливостей жертв насильства та причин насилля. Було протестовано та опитано 68 респондентів. З психологом Центру зайнятості Суворовського району нами була розроблена спеціальна анкета, яка дозволила нам проаналізувати соціальне положення респондентів, їх відношення до насилля, причини виникнення насильства і т.д.

Як вважають більшість респондентів насильство у родині є злочином,

порушенням прав людини, перед яким найбільш уразливими являються діти й жінки.

Проаналізувавши відповіді респондентів, а також їхню оцінку поведінки своїх партнерів, можна зробити висновок про те, що в сучасних родинах досить широко поширене психологічне насильство. Якщо врахувати, що певна частка респондентів вважає деякі форми насильницьких відносин припустимими, можна говорити про систематичність зловживань в їхніх родинах.

Наше дослідження також показало, що кожна дванадцята учасниця експерименту одержувала фізичні травми в результаті побиття чоловіком або партнером.

У більшості сімей респондентів поширені психологічні форми насилля; фізичне насильство мало місце у кожній третій родині; економічне насилля - в кожній п'ятій; сексуальному примусу в шлюбі піддавалася кожна двадцята учасниця дослідження. Більшість респондентів вважають припустимим у родині умовно легкі форми психологічного контролю, а також, виправдовують насильницьку поведінку психологічного характеру.

Основними причинами домашнього насильства респонденти вважають алкоголізм і пияцтво когось зі членів родини, жорстоке поводження у дитинстві, безкарність, невизнання насильства в родині карним злочином.

Наслідками домашнього насильства для суспільства респонденти вважають перенос дітьми агресивних моделей поведінки у свою дорослу родину, зростання злочинності й бродяжництва, погіршення здоров'я, запобігти чому можливо за рахунок заборони показу насильства на ТВ, боротьби з алкоголізмом і наркоманією й власною ненасильницькою поведінкою.

Слід відмітити, що всі жінки були достатньо відверті у своїх відповідях. Жінки експериментальної групи відрізняються високим рівнем невротичності - 95%, середній рівень невротичності мають 5% жінок, низького рівня невротичності в експериментальній групі відмічено не було.

В експериментальній групі 58% жінок мають середній рівень спонтанної агресивності, а 42% - високий. Високі оцінки по шкалі "спонтанна агресивність" свідчать про відсутність соціальної конформності, самоконтролю й імпульсивності. Ці жінки діють імпульсивно й непередумано.

У всіх жінок експериментальної групи спостерігаються ознаки депресії. Це пов'язано із станом постійного насильства у сім'ї, можливістю у будь-який момент зазнати насильство. Ці жінки занурені у власні переживання, вони викликають ворожість, роздратування в навколишніх. Найчастіше вони не здатні до тривалого вольового зусилля, легко губляться.

Дратівливість у жінок як контрольної так і експериментальної групи в більшості на низькому рівні. Для жінок з низькими значеннями фактора "дратівливість" характерні такі риси, як почуття відповідальності, сумлінність, стійкість моральних принципів. У своїй поведінці вони керуються почуттям боргу, строго дотримуються етичних стандартів, завжди прагнуть до виконання соціальних вимог. Цей фактор й призводить до сприйняття домашнього насильства, адже жінки намагаються відповідати соціальним нормам, тобто не виносити сміття з будинку та не руйнувати сім'ю, що й використовує кривдник.

Щодо врівноваженості, то всі жінки експериментальної групи мають низький рівень, у контрольній групі 38% мають середній рівень врівноваженості, а 62% - високий. Високі оцінки за фактором "врівноваженість" свідчать про відсутність внутрішньої напруженості, відсутність конфліктів, задоволеність собою й своїми успіхами.

Більшість жінок у експериментальній групі - 87% - співзалежні. Залежна поведінка завжди граничить із насильством. Те ж саме можна сказати й про співзалежність. Співзалежні відносини - це відносини, де немає відкритого й прямого спілкування між учасниками. У таких відносинах багато маніпуляцій, емоційного насильства, контролю й обміну сферами відповідальності. Найбільш яскраво такі відносини проявляються в родині, де в одного з партнерів є пристрасть до алкоголю.

Перебуваючи в співзалежному оточенні, жінка поступово звикає до того, що оточуючі в будь-який момент можуть розпочати маніпулювати, можуть змінити свій емоційний стан без видимої причини й направити свій негатив на "винуватого". Відповідати очікуванням інших людей - гарна стратегія уникнення зіткнення з їхніми негативними реакціями.

Результати тестування емоційного інтелекту експериментальної та контрольної груп показали досить значні розходження даних показників. Так, всі показники емоційного інтелекту в експериментальній групі мають низькі значення. Це свідчить, про те, що здатність розуміти емоційний стан людини на основі зовнішніх проявів емоцій (міміка, жестикуляція, звучання голосу) і/або інтуїтивно, керувати власними емоціями, та інші важливі прояви емоційного інтелекту у таких жінок притуплено постійними проблемами у родині. У контрольній групі даний показник знаходиться на середньому або на високому рівні.

Таким чином, за результатами нашого дослідження можна зробити висновок, що жінки, що зазнали насилля відрізняються високим рівнем невротичності, спонтанної агресивності, співзалежності, низьким рівнем емоційного інтелекту, а також притаманне постійне відчуття тривожності, невпевненості, що призводить до ескалації конфлікту, більш жорстокого знущання чоловіка.

Жінкам, що зазнали насилля бажано надавати допомогу щонайшвидше, безпосередньо після події, якщо є така можливість, особливо в випадках сексуального насильства. Перше, що необхідно зробити – це вислухати переживання і допомогти в нормалізації відчуттів. У роботі з жертвами насильства можна використовувати різні напрямки терапій, зокрема: клієнтцентровану (роджерівську) психотерапію, логотерапію, когнітивну психотерапію, поведінкову терапію, психодинамічну психотерапію, гештальт-терапію та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні завдання та проблеми попередження гендерного насильства. Рекомендації парламентських слухань // Безпека життєдіяльності.- 2006.- №12.- С.12-17.
2. Аніщук Н.В. Гендерне насильство у правовому житті України: Монографія.- Одеса: Юридична література, 2007.
3. Аніщук Н.В. Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз. Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Нац. ун-тет «Одеська юридична академія».- Одеса, 2008.- 36 с. // <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/943>
4. Ауэрбах С, Гремлинг С. Практикум по управлению стрессом.- СПб.: Питер, 2002.
5. Банкрофт Ланді. Чому він це робить // <http://gingema.livejournal.com/630438.html>
6. Баррі Вайнгест, Джон Волліс, Дуглас Норт Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії.- К., 2017.- 352 с.
7. Безопасность: насилие в семье. Гражданский актив Киева / <http://aktiv.org.ua>.
8. Блага А.Б. Практика застосування закону України “Про попередження насильства в сім’ї”: сучасні проблеми і можливі шляхи їх вирішення // Право і безпека.- 2004.- №1.- Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2002.
9. Бова А.А. Модель факторів, що обумовлюють насильство в сім’ї // Український соціум.- 2005.- № 1.- С.15-25.
10. Бойко О.В. Насильство у сім’ї: соціологічний аналіз явища. Автореф. дис. ... канд. соціол. наук / Нац. ун-тет внутрішніх справ.- К., 2003.- 20 с.
11. Бондаровська В. У допомогу тим, хто працює з жертвами домашнього насильства // Информационно-просветительское издание «Я».- 2007.- № 4 (20) (Спецвыпуск «Гендерное насилие»).
12. Бондаровська В.М. Дитячі психологічні травми. «Школа для батьків»,

навч. посібник / В. М. Бондаровська.- К., 2005.

13. Бурдые Пьер, Пассрон Жан-Клод. Основы теории символического насилия. <http://ecsocman.hse.ru/data/2010/12/19/1214862350/06bur.pdf>

14. Бытовое насилие в истории российской повседневности (XI–XXI вв.) / Общ. ред. и сост. М. Муравьевой, Н. Пушкаревой.- СПб.: Европейский ун-тет в Санкт-Петербурге, 2012.- 200 с.

15. В. Герасимчук. Виновата жертва? // День.- 2006.- № 205.

16. Возна Т.І. До проблеми попередження насильства в сім'ї // Вісник Національного університету внутрішніх справ України.- 2002.- №18.- С. 55-60.

17. Волосевич І., Коноплицька Т., Костюченко Т., Марценюк Т. Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості.- К.: ВАІТЕ, 2015.- 88 с.

18. Волосевич І., Коноплицька Т., Костюченко Т., Міханчук Д., Марценюк Т. Дослідження поширеності насильства щодо дівчат та жінок.- К., 2014.- 57 с.

19. Волосевич І., Костюченко Т., Комарова Н., Марценюк Т. Оцінка обізнаності про існування Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та дотичних до неї законів / За підтримки Фонду народонаселення ООН в Україні.- К., 2014.- 28 с.

20. Волосевич І., Костюченко Т., Комарова Н., Марценюк Т. Оцінка обізнаності про існування Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та дотичних до неї законів / За підтримки Фонду народонаселення ООН в Україні.- К., 2014.- 28 с.

21. Гавришко М. «Вони думали, що дівчата прийшли на війну, щоб їх розважати»: сексуальне насильство і армія // <http://uamoderna.com/blogy/marta-havryshko/sexual-violence-women-ato-ura>

22. Галайко Р.А., Зеленгуров В.М. Судебно-медицинское освидетельствование живых лиц по поводу половых состояний и половых преступлений / Методические рекомендации.- Львов, 1997.

23. Гендерне насильство в Україні: інтерв'ю з експерткою Міжнародного

- жіночого правозахисного центру «Ла Страда - Україна» // <http://commons.com.ua/genderne-nasilstvo-v-ukrayini-interv-yu-z-ekspertkoyu-mizhnarodnogo-zhinochogo-pravozahisnogo-tsentru-la-strada-ukrayina/>
24. Герма Джудіт. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства - від знущань у сім'ї до політичного терору / Пер. О. Лизак, О. Наконечної, О. Шлапака.- Львів: Видавництво Старого Лева, 2015.- 416 с.
25. Гнат І. Допомога жертвам насильства в сім'ї // Аспект.- 2002.- №2.- С.24-27.
26. Гранов Д. «Інформування – перший етап захисту від соціально-психологічного насильства»URL://<http://vocabulary/dictionary/43/word>
27. Дашковська О. Право на гідність та особисту недоторканність особи: гендерний аспект // Вісник Академії правових наук України.- 2004.- №4.- С. 198-204.
28. Дворкин Андреа. Письма из военной зоны // <http://www.nostatusquo.com/ACLU/dworkin/WarZoneChaptIIIC.html>
29. Декларация об искоренении насилия в отношении женщин. Провозглашена резолюцией 48/104 Генеральной Ассамблеи ООН от 20 декабря 1993 года // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_506
30. Дерягин Г.Б., Сидоров П.И., Соловьев А.Г. Особенности судебно-медицинской экспертизы при половых преступлениях // Судебно-медицинская экспертиза.- 2002.- №5.
31. Дискримінація за ознакою статі // На межі: Вирішення проблем дискримінації та нерівності в Україні / The Equal Rights Trust Country Report Series: 5. - Лондон, 2015. - С. 29–65.
32. Дмитрієва М. Гендерне насильство // <http://www.chytomo.com/issued/knizhki-pro-genderne-nasilstvo>.
33. Доповідь про виконання Україною конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Восьма періодична доповідь.- К.: Міністерство соціальної політики України, Фонд народонаселення ООН, 2016.- 84 с. // [http://www.unfpa.org.ua/files/articles/5/59/CEDAW%20report%](http://www.unfpa.org.ua/files/articles/5/59/CEDAW%20report%20)

20ukr.pdf

34. Емельянова Е. Женщины в беде: программа работы с жертвами домашнего насилия «Достоинство любви».- СПб.: Речь, 2008.- 224 с.
35. Ерусланова Р. Насилие в семье. - М.: Дашков и К, 2010.- 224 с.
36. Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству” від 07.12.2017 року № 2229-VIII, Відомості Верховної Ради (ВВР).- 2018.- №5, ст. 35 // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
37. Закон України «Про попередження насильства в сім’ї» від 07.12.2017 року № 2229-VIII зі змінами 2018 року, Відомості Верховної Ради (ВВР).- 2018.- № 5.
38. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» № 3739-VI від 20.09.2011 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>
39. Запобігання домашньому насильству та жорсткому поводженню з дітьми, Нормативно-правова база / Міністерство соціальної політики // http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=177830
40. Здравомыслова Е. Сексуальное насилие: реконструкция женского опыта // В поисках сексуальности / Под ред. Е Здравомысловой и А Темкиной.- СПб.: Изд-во Д Буланина, 2002.- С. 316–337 // http://cisr.ru/files/publ/Zdravomyslova/Zdrav_Sex%20nasilie_V%20poiskah%20sex.pdf
41. Злобіна О. Ю. Шевцова О. Ю, Організація допомоги сім’ї в ситуації домашнього насильства.- Х.: Світ, 2005. -72 с.
42. Інформаційно-методичні матеріали та аналіз нормативно-правової бази з питань попередження насильства над дітьми в сім’ї та поза нею / Всеукр. громад. центр "Волонтер", Представництво дит. фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні.- К.: К.І.С., 2010.- 238 с.
43. Історія центру / Ла Страда - Україна // http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_content_show_istoriya-tsentru.html
44. Как создать собственную группу роста самосознания. Текст из брошюры Чикагского союза освобождения женщин (CWLJ), опубликованный в 1971

- году / Пер. Елизавета Морозова // <https://sites.google.com/site/moscowfeministgroup/kak-sozdat-sobstvennuu-gruppu-rosta-samosoznania>
45. Кальман А.Г. Выявление и оценка виктимологических факторов по делам об изнасиловании.- Харьков, 2006.
46. Карпман Стівен Б. Казки та сцени драматичного аналізу // <https://www.karpmamdramatriangle.com/pdf/DramaTriangle.pdf>
47. Кауфман Майкл. Конструювання маскулінності та триада чоловічого насильства // <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/triada-cholovichogo-nasilstva-134030.html>
48. Кедова Л.А. Жінки України - проти насильства.- Х.: Основа, 2000.- 44 с.
49. Келлі Ліз. Насильство щодо жінок і дітей. Новий погляд на поліцейську діяльність, її інноваційність та професіоналізм: посібник для Ради Європи.- Львів: Астролябія, 2011.- 175 с.
50. Кімел Майкл. Гендероване суспільство / Пер. з англ. С. Альошкін.- К.: Сфера, 2003.
51. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі. 2-ге вид.- Львів: Інститут народознавства НАН України, 2012.- С. 121–122.
52. Коллінз Рэндалл. Насилие: микросоциологическая теория.. - Oxford. Princeton UP, 2008. - P. 142–143.
53. Комплексна Програма корекційної роботи з чоловіками, які вчиняють насильство або належать до групи ризику щодо його вчинення: інформаційно-методичні матеріали / За заг. ред. В. М. Бондаровської, Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас.- К.: Видавничий дім «Калита», 2014.- 284 с.
54. Комплексна Програма корекційно-реабілітаційної роботи з дівчатами (14–18 років) та жінками, які пережили насильство або належать до групи ризику: Інформаційно-методичні матеріали / За заг. ред. В. М. Бондаровської, Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас. - К.: Видавничий дім «Калита», 2014. - 528 с.
55. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами і пояснювальна доповідь. Стамбул (Туреччина), 11 травня 2011 року //

- <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680093d9e>
56. Конституція України: прийнята 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради.- 1996.- №30.
57. Кримінальний процесуальний кодекс України.- К.: Право, 2018.- 364 с.
58. Куевас Хав'єр Тручеро, Христова Г. Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок і домашнім насильством: кращі міжнародні практики та стандарти.- К.: Рада Європи, 2015.- 61 с.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680488676>
59. Левченко К. Чи готова українська держава до захисту прав жінок? // Українознавчий альманах.- 2011.- № 6.- С. 118–123.
60. Левченко К.Б., Легенька М.М. Повноваження органів охорони здоров'я у впровадженні роботи із попередження насильства в сім'ї // Вісник Кримінологічної асоціації України.- 2015.- № 2.- С. 187–195.
61. Люсин Д.В. Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭМИн / Д.В. Люсин // Психологическая диагностика.- 2006.- № 4.- С. 3-22.
62. М.І. Дмитренко, М.В. Тропін, П.О. Власов. Попередження насильства в сім'ї: метод, рек.; Дніпропетровський юридичний інститут МВС України; УМВС України в Дніпропетровській області; Дніпропетр. громад. орг. «Жіночий інформаційно-координаційний центр».- Дніпропетровськ, 2001.
63. Маєрчик Марія, Плахотнік Ольга. Гендероване насильство: між звичаєм і злочином (Розділ 9) // Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. Марії Маєрчик, Ольги Плахотнік, Галини Ярманової.- К.: Критика, 2013.- С. 151–164.
64. Мак Маллин Р. Практикум по когнитивной терапии.- СПб.: Речь, 2001.
65. Мак-Вильямс Нэнси. Психодинамическая диагностика: Понимание структуры личности в клиническом процессе.- М.: Класс, 2001.- С. 102–103.

66. Марценюк Т. О., Хуткий Д. О. Насильство в сучасній українській сім'ї (на прикладі АР Крим) // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.- 2012. - № 999: Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи».- С. 154–160.
67. Марценюк Т.О. Право на гідні умови праці, або проблема із сексуальними домаганнями в Україні // Повага: кампанія проти сексизму.- 27 червня 2016 року.
68. Марценюк Т.О. Проблема ранніх шлюбів в Україні та світі // Повага: кампанія проти сексизму. - 28 березня 2016 року.
69. Марценюк Т.О. Ранні шлюби в Україні: хто і чому одружується в ранньому віці // Наукові записки НаУКМА.- 2014.- Т. 161: Соціологічні науки.- С. 83–90.
70. Марценюк Т.О. Соціологічні дослідження домашнього насильства : методологічні засади : [препринт] // Міжнар. конф. «Збирання даних у сфері насильства щодо жінок та домашнього насильства: назустріч вимогам Стамбульської конвенції». Київ, 3–4 вересня 2015 року. - [К., 2015]. - С. 1–11.
71. Марценюк Т.О. Чоловіки проти насильства: досвід США // Гендерний музей, 2012.
72. Методичні рекомендації щодо організації роботи дільничних інспекторів міліції з протидії насильству в сім'ї / Укладачі: А. В. Запорожцев, В. О. Брижик, О. М. Мусієнко, Д. Г. Заброда, І. В. Басиста.- К., 2010.- 172 с. // <http://www.osce.org/uk/ukraine/75926>
73. Мещеркина Е. Массовые изнасилования как часть военного этоса // Гендерные исследования.- 2001.- № 6.- С. 255–258.
74. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству [Монографія] / А.О. Галай, В.О. Галай, Л.О. Головка, В.В. Муранова та ін. / За заг. ред. А.О. Галай.- К.: КНТ, 2014.- 160 с.
75. Москаленко В. Д. Созависимость: характеристика и практика преодоления. Лекции по наркологии / В.Д. Москаленко, под ред. проф. Н.Н. Иванца.- М., 2000.- С. 365-380.

76. Насильство // <http://www.ukrop.com/ua/encyclopaedia/politics/6352.html>.
77. Насильство в сім'ї / Українська Гельсінська спілка з прав людини // <http://helsinki.org.ua/advice/7565/>
78. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ по його подоланню. Інформаційно-практичний посібник.- Дніпропетровськ: УМВС України в Дніпропетровській області, 2006.- 72 с.
79. Наскільки широко розповсюджено насильство по відношенню до жінок?: інформ. бюл./Департамент громадської інформації ООН DPI/2498 – 2008 р. [Електронний ресурс]. Доступний з: <<http://www.un.org/ru/women/endviolence/fs1.pdf>>
80. Ноур А. М. Насильство в сім'ї в Україні: стан проблеми, пошук шляхів розв'язання // Український соціум. - 2004. - № 3 (5). - С.70–76.
81. Обыкновенное зло. Исследования насилия в семье / Сост., ред. Ольга Здравомыслова.- М., 2003.- 200 с.
82. Павленко Ю.О Інформаційна довідка щодо реалізації закону України “Про попередження насильства в сім'ї” // Безпека життєдіяльності.- 2006.- № 12.- С. 2-5.
- 83.Павленко Ю.О. Завдання у сфері попередження гендерного насильства // Кримінальне право України.- 2006.- №11.- С.47-55.
84. Підбірка висловлювань психологів і психотерапевтів про флешмоб #яНеБоюсьСказати: <http://sigitova.ru/ya-ne-boyus-skazat-psihologi-o-fleshmobe-820/>
85. Попередження і викорінення насильства щодо жінок // Українське законодавство.- 1999: http://gender.org.ua/images/lib/poperedzhennya_nasylstva.pdf
86. Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення, затверджений спільним наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти та науки України, Міністерства охорони здоров'я України.- №5/34/24/11 від

16.01.2004р. // Офіційний вісник України.- 2004.- №4.- Т.2.

87. Посилення гуманітарної відповіді на потреби найбільш вразливих категорій жінок та дівчат-підлітків в умовах збройного конфлікту на сході України: зміцнення міжвідомчої системи попередження та подолання гендерно-обумовленого насильства / Українська фундація громадського здоров'я, Фонд народонаселення ООН, 2015–2016
<http://www.healthright.org.ua/projects-by-hr/posilennya-gumanitarnoji-vidpovidi-na-potrebi-najjbilsh-vrazlivikh-kategorijj-zhinok-ta-divchat-pidlitkiv-v-umovakh-zbroijnogo-konfliktu-na-skhodi-ukrajini-zmicnennya-mizhvidomchoji-sistemi-poperedzh/>

88. Постанова Кабінету міністрів України “Про затвердження порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім’ї” №616 від 26 квітня 2003 року // Офіційний вісник України.- №18-19.- 2003.

89. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року» від 21.03.2012 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/350-2012-%D0%BF>

90. Постанова Кабінету міністрів України №1834 від 27.12.2006 Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року // Офіційний вісник України.- 2007 р.- №1.

91. Поширеність насильства щодо дівчат та жінок / Фонд народонаселення ООН, 1 квітня 2015 року // <http://www.unfpa.org.ua/publications/470.html>

92. Права людини в Україні. 2009–2010. Розділ XX: Проблеми насильства в сім’ї // <http://www.khpg.org/index.php?id=1298361851>

93. Правовий та соціальний захист неповнолітніх від насильства в сім’ї: Методичний посібник для працівників правоохоронних органів.- Х.: Курсор, 2006.- 128 с.

94. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім’ї: Навч. посіб. / За заг. ред. О.М. Джужі, І.В. Опришка, О.Г. Кулика.- К.: Національна

академія внутрішніх справ України.- 2005.- 124с.

95. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / В.Д. Балин, В.К. Гайда, В.К. Гербачевский и др. Под общей ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева.- 2-е изд., доп.- СПб.: Питер 2006.

96. Практикум по экспериментальной и практической психологии: учеб. пособие / Л.И. Вансовская, В.К. Гайда, В.К. Гербачевский и др.; под ред. А.А. Крылова.- СПб: Издательство С-Петербургского университета, 1997.- 312 с.

97. Предместніков О.Г. Деякі типові риси особи жінки, яка потерпіла від насильства в сім'ї // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.- 2005.- №4. Ч.1.- С.164-166.

98. Приколотина Ю. Л. К вопросу о методологии криминологического исследования насилия / Ю. Л. Приколотина.- 2007.- № 1.- С. 131-148.

99. Принося безопасность домой: борьба с насилием в отношении женщин в регионе ОБСЕ. Сборник примеров хорошего опыта.- Секретариат ОБСЕ, Офис Генерального Секретаря, Гендерная секция, 2009.- 152 с. // <http://www.osce.org/ru/gender/37439>

100. Прислушайтесь к женщинам... спросите женщин (обращение канадской кампании «Белая лента») // Гендерная дискриминация: практики преодаления в контексте межсекторного взаимодействия: Сборн. науч. статей.- Иваново: Ивановский центр гендерных исследований, 2009.- С. 209–213.

101. Проблема насильства в українських сім'ях. Соціологічне опитування / За ред. С. О. Павлиш.- К., Запоріжжя: Друкарський світ, 2010.- 52 с. http://gender.org.ua/images/lib/2010_opinion_poll_violence.pdf

102. Проект Ради Європи й уряду Швеції «Запобігання і боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні» (1 вересня 2013 - лютий 2016) <http://www.coe.int/uk/web/stop-violence-against-women-ukraine/vaw-dv-project>

103. Проти насильства. Збірка. - К., 2016.

104. Публікації на теми протидії насильству в сім'ї / ОБСЄ
<http://www.osce.org/node/75928>
105. Расследование и обвинения по делам о насилии в отношении женщин.- СПб., 1999.
106. Рівність заради демократії: інформаційний бюлетень з актуальних питань гендерних перетворень в Україні / Упоряд. текстів С. Губін. - К.: Програма розвитку ООН в Україні, 2006 // http://gender.org.ua/images/lib/rivnist_zarady_demokratii.pdf
107. Роден М., Аббарбанел Г. Как это бывает.- Мытищи, 1999.
108. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 2154-р від 01.12.2010 «Про затвердження плану заходів з проведення Національної кампанії “Стоп насильству!” на період до 2015 року» // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2154-2010>.
109. Ромек В.Г, Конторович В.А., Крукович Е.И. Психологическая помощь в кризисных ситуациях.- СПб.: Речь, 2004.
110. Роменський Г.І. Домашнє насильство та шляхи його подолання // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. - 2004. - Вип.5.- С. 74-78.
111. Сабиров Р.Б. Насилие в отношении женщин: опыт медико-социального исследования // Социология медицины.- №1 (8).- 2006.- С.45-53.
112. Савчук О.М. Наслідки подружнього насильства: індивідуально-психологічна перспектива / О.М. Савчук // Наукові записки (спецвипуск).- К., 2002. - Т. 20. - С. 118-125.
113. Сидоренко О. Правові та психологічні аспекти вирішення конфліктів, пов'язаних з насильством у сім'ях // Право України.- 2001.- №6. С.37-40.
114. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні 14 березня 2014 р. – 31 січня 2017 р. Доповідь Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ). <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportCRSV-UA.pdf>
115. Судовий розгляд справ, пов'язаних з вчиненням насильства в сім'ї в

- Україні: проблеми відповідності міжнародним стандартам та шляхи вдосконалення. Науково-практ. посіб. / За заг. ред. О. А. Шаповалової, С. О. Павлиш.- К.: ВАІТЕ, 2011.- 196 с. // http://gender.org.ua/images/lib/2011_Family%20violence%20cases_manual.pdf
116. Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства. Рівні права та рівні можливості в Україні: реалії і перспективи. Матеріали парламентських слухань 21 листопада 2006 року // http://gender.org.ua/images/lib/suchasniy_stan_ta_aktualni.pdf
117. Тарабрина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса.- СПб.: Питер, 2001.
118. Тешанович Я. Жінки і війна. // <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/teshanovych.htm>
119. Тимченко А.В. Психогении в экстремальных условиях. Боевая психическая травма и пути ее коррекции.- Харьков: 1995.
120. Україна. Насильство в сім'ї: звинувачуючи жертву // http://amnesty.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=202&Itemid=41.
121. Усиление роли системы здравоохранения в реагировании на гендерное насилие в Восточной Европе и Центральной Азии. Сборн. материалов // <http://www.health-genderviolence.org/ru/chast-i-%E2%80%93-sbornik-materialov-dlya-meditsinskikh-rabotnikov/chto-takoe-gendernoe-nasilie/16-gendernoe>
122. Фалуді Сьюзен. Зворотний зв'язок Незареєстрована війна проти американських жінок. - New York: Crown, 1991. - Р. 362.
123. Фуко Мишель. История безумия в классическую эпоху.- М., 2000.- 612 с.
124. Харченко С.В. Психологическая помощь пострадавшим в экстремальных ситуациях / Методическое пособие.- Харьков: Харьковский национальный университет внутренних дел, 2006.
125. Христова Г. Освітній курс «Розгляд судами справ, пов'язаних з насильством в сім'ї». Метод. посіб.- К.: ВАІТЕ, 2011.- 86 с. //

http://gender.org.ua/images/lib/2011_Family%20violence%20cases_method.pdf

126. Ціна насильства для українського суспільства / Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда - Україна», 2008 // http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_library_showcategory_51.html

127. Чеслер Филлис. Женщины и безумие // Цит. за: <https://radicalhubarchives.wordpress.com/2012/09/26/the-case-for-the-sanity-of-women/>

128. Что такое кириархат // <http://sadcixivan.livejournal.com/190653.html>

129. Шакина В.А. Женщина как жертва семейного насилия в супружеских отношениях: проблемы, причины, предупреждение.- Иркутск, 2002.- 163 с.

130. <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportCRSV-UA.pdf>

131. Combating trafficking in human beings in Ukraine, Statistics on 31 March 2015 // http://www.iom.org.ua/sites/default/files/iom_vot_statistics_eng_mar_2015.doc

132. <http://uacrisis.org.ua/53474-la-strada-ukrayina>

133. <http://www.karanovic.org/courses/mca008/files/2014/02/this-is-a-modern-ad-for-valentino-at-least-the-woman-as-rug-image-was-a-joke.jpg.png>

134. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>

135. <http://www.ukr-socium.org.ua/>

136. <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/rozbiraemosya-z-nasilstvom-sotsiologiya-i-psihologiya-yavischa-134066.html>

137. <https://magazine.nv.ua/ukr/journal/2783-journal-no-41/o-chem-molchat-zhenshinu.html>

138. <http://sadcixivan.livejournal.com/190653.html>

139. <https://www.unian.ua/society/2233774-schoroku-v-ukrajini-vid-domashnogo-nasilstva-ginut-600-jinok-infografika.html>

140. <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>

141. National Coalition Against Domestic Violence
[http://www.ncadv.org/files/DomesticViolenceFactSheet\(National\).pdf](http://www.ncadv.org/files/DomesticViolenceFactSheet(National).pdf)

142. <http://www.unfpa.org.ua/publications/745.html>